

A főispán fölterjesztése a belügyminiszterhez Szeged-megye létesítéséről.

(Saját tudósítónktól.) Ismeretes, hogy Wekerle Sándor belügyminiszter törvényjavaslatot készített a vármegyék új területi beosztásáról. A terv az, hogy ezt a törvényjavaslatot előbb tárgyalják le a képviselőházban, mint a választókerületek új beosztásáról szóló törvényjavaslatot. Dr. Kelemen Béla főispán ezekre való tekintettel augusztus 28-án terjedelmes, alaposan megindokolt, a helyzet és a történelmi előzmények alapos ismeretéről tanuskodó fölterjesztéssel fordult a belügyminiszterhez. A fölterjesztést, mely e Szeged szempontjából nagyfontosságú kérdés megoldásához jellemző és értékes adatokat szolgáltat, tekintettel aktuálítására és nagy horderejére, egész terjedelmében közöljük:

Nagyméltóságú m. kir. Belügyminiszter Ur! Kegyelmes Uram! A napilapokban megjelent hírek szerint Nagyméltóságod a közigazgatási reformok sorozata körében a vármegyék új területi beosztását és arányosságát készíti elő; — hatvanhárom vármegyéből mintegy 50 megyei törvényhatóság lesz a kisebb területi vármegyék egyesítettnek, így tervbe véve van Csanád- és Csongrád vármegyék összekapcsolása.

Ezen nagyszabású kormány-program a kormányzatomra bízott Csongrád vármegye és Szeged, sz. kir. város törvényhatósági életét a legközelebről érintvén, az új területi beosztás mikénti keresztülvitele tárgyában a következőket óhajtom előterjeszteni:

Folyó hó 22-én személyesen adtam át Nagyméltóságodnak a csongrád-megyei latifundiumok közigazgatási különállásának megszüntetése érdekében a belügyi tárca költségvetésének tárgyalása alkalmával a képviselőház 1904. évi július hó 25-én tartott ülésében mondott beszédemet, melynek adataiból bizonyára meggyőződést szerezni méltóztatott, hogy a nagymágocsi, derekegyházi, sövényháza uradalmi puszták, ép úgy, mint a fábiánsebestyeni és magyartési közpérbirtokok csak „alközségek”, egy életképes község alakulatának elemi követelményeivel sem bírnak; voltaképpen a gazdasági majdörök bírnak közigazgatási autonómiával; ez az adózási viszonyok tekintetében is igazságtalan és teljesen ferde helyzet azonban csak törvényhozási kormányzati uton változtatható meg, mert úgy a jogrend szempontjából, mint a közigazgatás érdekéből bármennyire kívánatosnak mutatkozik is ezen területrészeknek a közvetlen közeliükben levő községi határterületekhez átcsatolása, az 1886. év XXII. t.-c. 149. paragrafusában körülírt eljárás meg sem indulhat, mert az összes egyenes állami adók egész összegét egy-két nagybirtokos fizeti, a kik eddigelé elzárkóztak az elől, hogy uradalmak községi különállása megszüntetve legyen.

1904. év óta az a változás van, hogy 1. Szentes rendezett tanácsú város községi pótdadója ebben az évben (igaz, csak átmenetileg) több mint 200 százalék; 2. Derekegyház község 20,407 katasztrális hold területe, a melynek 1904. évben csupán két földtulajdonosa, gróf Károlyi Sándor és gróf Károlyi László volt, jelenleg más földbirtokosok tulajdonát képezi; csepeli Weisz Manfrédnek 9000 katasztrális hold, gróf Károlyi Lászlónak 3300 katasztrális hold, a mezőgazdasági kenderipar részvénytársaságnak 2400 katasztrális hold ingatlan tulajdona van, s a volt Károlyi László birtok többi része közpérbirtokosok tulajdonában van.

(Szentes törvényhatósági joggal felruházott város.)

Ma is meggyőződve vagyok arról, hogy a jogállam rendje, az összes közterhekhez

való aránylagos és egyenlő hozzájárulás követelményének természetes folyamánya és a közigazgatás érdeke egyaránt visszatámaszthatlanul követeli ennek a lehetetlen helyzetnek megszüntetését és ezen uradalmak községi szervezetei olyképp volnának megszüntethetők, hogy

a) Nagymágocs nagyközség egészben, Fábiánsebestyén és Magyartés kisközségek egészben (ezen kisközségeknek még a községházuk is Szentes város belterületén van és egész területük beékelve van Szentes határterületébe), Derekegyháza pedig területének fele részében Szentes rendezett tanácsú város területéhez csatoltassék;

b) Derekegyháza nagyközség területének másik fele része a közvetlen mellette levő, határos Szegvár község határterületéhez csatoltassék;

c) a Sövényháza községet képező örgróf Fallavicini Mindszent—algyői hitbizományi uradalom az egyes majorok földrajzi fekvése szerint a vele határos Tápé, Algyő, Sándorfalva, Kistelek, Mindszent, Tömörkény és Csanytelek nagyközségek határterületéhez csatoltassék.

Ezen új községi területi beosztás mellett Szentes rendezett tanácsú város határterülete 111,657 katasztrális hold, lakosainak száma pedig 38,169 lélek volna. Ha és amennyiben Nagyméltóságod kormányzati politikájának irányzata ezzel megegyezik, semmi akadályja sem lenne annak, hogy Szentes város az önálló törvényhatósági joggal felruházott városok sorába lépjen; — Szentes város polgárságának községi adóterhe több mint 40 százalékkal csökkenni fog és egyébként is minden alapföltétel megvan, hogy ezen színmagyar, derék város a megyei függőségi viszonytól fölszabadított belső erejéből és a mindenkori magyar kormányok megérdemelt támogatása mellett gazdasági, ipari s kereskedelmi téren a további előhaladott fejlődés és felvirágzás útjára lépjen.

(Szegedi járás.)

Szentes városnak önálló törvényhatósá-

Szeged vármegye.

Szeged sz. kir. város székhellyel alakítatnék egy vármegye, mely állana Csongrád-megye tiszáninneri járásából, Csongrád-megye központi járásából, Makó r.-t. városból és a nagylaki járásból, Torontál vármegye törökkanizsai, nagyszentmiklósi és törökbecsei járásából, Bácsbodrog vármegye zentai és óbecsei járásából, Magyarkanizsa és Zenta rendezett tanácsú városokból. Ezen vármegye területe 988,022 kat. hold lenne 409,398 lélekkel; ebből 260,201 magyar, 18,612 német, 13,755 tót, 23,178 oláh, 83,836 szerb stb. — Szeged városának ezzel a területtel megyei székhellyé tételére lehetővé teszi azt hogy az ország ezen legnépesebb, főszyökeres magyar városa, a magyarság asszimiláló képességét érvényesíthesse a délmagyarországi nemzetiségi vidékeken. Igazán botor politika az, amely a nyelvterületi határoktól vonja meg a — közigazgatási területi határt. Ha Bácskából és Torontálból 86,000 szerb anyanyelvű magyar állampolgár elvonva lesz az újvidéki és nagyikindai szerb agitátoroktól, 23,000 oláh lakos pedig az aradi és lugosi oláh propagandától ha 14,000 tót és 19,000 derék sváb a legnagyobb vidéki magyar város kulturájának égisze alá kerül és ha ez az egész nemzeti vidék közigazgatási élete a makói, magyarkanizsai, zentai, dorozsmai, kisteleki stb. magyarok befolyása alá helyezteik, ezzel Nagyméltóságod ebben a vonatkozásban is emléket állított magának — sereperennias.

Magyarország vármegyéinek területe (a thjf. városok nélkül) 47,973.259 kat. hold és

gi joggal fölruházott várossá alakulása esetében Csongrád vármegye területe maradna:

1. a csongrádi járás : 55,520 kat. hold 32,976 lakossal,

2. a tiszántuli járás: Mindszent és Szegvár községekkel (beleértve a jelenlegi Derekegyháza község felét) 35,501 hold 18,466 lélekszám,

3. a tiszáninneri járás: 143,436 kat. hold 55,184 lakos (jelenlegi állapotában).

Ezen három járás kettőbe lenne beosztatható.

1. Szentesi járás (Szentes székhellyel) Csongrád, Csanytelek, Tömörkény, Mindszent és Szegvár községek 91,026 kat. hold 51,452 lakos.

2. Szegedi járás 143,436 kat. hold 55,184 lakossal (a jelenlegi tiszáninneri járás).

Mindkét járási alakulat közigazgatási érdekből elsőrendű alakulat volna, mert az egyiknek Szentes, a másiknak Szeged a természetes központja, honnan ezen virágzó nagyközségek közigazgatásának ellátása kifogástalanul volna eszközölhető.

Ezeknek előterjesztése után kérem Nagyméltóságod nagybecsű figyelmét a következő vármegyei területi beosztásokra.

(Csongrád-Békés vármegye Szentes székhellyel.)

1. Csongrád és Békés vármegye (Szentes székhellyel) állana Szentes rendezett tanácsú városból, a jelenlegi csongrádi és tiszántuli járásból; a határos békésmegyei, orosházi, szarvasi járásokból; a határos Jász-Nagy-Kun-Szolnok megyei tiszai alsó járásból (Tiszaföldvár). Ezen területek: 536,325 kat. holdat képeznek, a vármegyei lakosság száma volna 245,325, ebből 213,680 magyar. Ha pedig Szentes város a fent ismertetett tagozattal önálló törvényhatósági joggal felruházott várossá alakulna, úgy Szentes thjf. város területének elkülönítésével a megyei terület volna 424,443 kat. hold, a lakosok száma 207,166, ebből 175,793 magyar. Csak természetes, hogy amennyiben a pestmegyei és a biharmegyei területek új beosztása ezt lehetővé tenné, ezen Csongrád-Békés vármegyéhez ide csatolni lehetne még a határos kiskunfélegyházi járást és a jelenlegi Békés vármegyének egyéb területeit.

igv. ha ezekből 50 vármegyei törvényhatóság alakítatik, egy-egy vármegye átlagos területe 959,464 kat. hold lesz, a vármegyei összes lakosság száma pedig 18,599.815 és így ha ez a lakosság körülbelül 50 megyei törvényhatóságba osztatik be úgy az átlagos szám egy ujonnan szervezett vármegyében: 370,996 lélek. Az általam Szeged székhellyel proponált ezen új vármegyei alakulat megfelel tehát úgy területre, mint népesség számára ezen átlagos megyei területnek és megyei lakosságnak, az alakja pedig ennek az új vármegyének teljesen összhangban van a Tisza mindkét oldalán északról — délre hosszukásan — terjedő területével a szomszédos Bácsbodrog, Torontál, Temes és Krassószörény megyék területeinek alakzatával. Végül fölemlitem, hogy Bácsbodrog és Torontál vármegyék területe B) alatti kimutatásban foglalt járások és rendezett tanácsú városok átcsatolása után normálisabb lesz, megszűnik a mostani nagy aránytalanság; amennyiben Bácsbodrog vármegye marad 1,243.448 kat. hold területtel, 502,536 lakossal, Torontál vármegye pedig marad 1,333.025 kat. hold területtel, 454,798 lakossal.

Végül bemutatom a területi beosztást arra az esetre, ha Csongrád vármegye és Békés vármegye részleges egybekapcsolása közigazgatási vagy más érdekből Nagyméltóságod jóváhagyását meg nem nyerné. Ebben az esetben Csongrád-megye egész jelenlegi területe (Szentes thjf. város nélkül) a Szeged székhellyel bíró vármegyéhez csatoltatnék, amely vármegyei alakulat ebben